

**Ankara
Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
Adalet MYO
HBYS Programı
Yargı Örgütü
Dersleri**

***Türk yargı teşkilatının
genel görünümü ve bunu oluşturan
çeşitli yargı kolları***

Diğer Yargı Kolları

- Ülkemizdeki diğer yargı kolları aŗađıdaki gibidir:

1. Uyuŗmazlık Yargısı

2. Seçim Yargısı

3. *Hesap Yargısı-Mali Yargı/SAYIŗTAY*

SEÇİM YARGISI

Seçim yargısı

- Seçim, kendilerine memuriyet, temsil yetkisi veya bir vekalet verilecek, kanuni şartlara uygun kişilerin, bir kısım veya bütün vatandaşlar tarafından tercih ve tespit edilmesi işlemi olarak tanımlanır. Tayin etme, atama işleminin zıddı olan seçim toplu bir iradenin birden fazla aday arasında tercihte bulunması anlamına gelen demokratik bir yöntemdir. Seçim yönteminden yararlanılarak yasama ve yürütme ile bazen de yargı organlarının üyeleri belirlenir.
Devlet organlarının oluşumunu belirleyen ve devlet ile hükümeti otoritesine meşruluk sağlayan seçimlerin adil ve özgür bir ortamda bu alanda getirilmiş hukuk kuralları uyarınca yapılması gerekir.
- Seçim işleri ve sonuçlarının bağımsız yargı denetimine tabi tutulması esastır. Seçimlerin seçim hukukuna dair getirilmiş düzenlemeler uyarınca bağımsız yargı organlarınc denetlenmesi faaliyeti seçim yargısı adını alır.
- Türkiye’de seçim yargısı en üst düzeyde Ankara’da bulunan Yüksek Seçim Kurulu, il düzeyinde İl Seçim Kurulları ile ilçe düzeyinde de İlçe Seçim Kurulları (*tam bir yargı merci değildir!*) tarafından yerine getirilir.
- Seçim yargısı ülke düzeyinde seçimlerin hukuki bir düzen içinde yapılmasını sağlar, seçim sonuçları hakkında şikayet ve itirazları aşağıdan yukarı doğru kurullar halinde karara bağlar.
- Seçimlerin başlangıcından sonuna kadar düzen içinde geçmesi, seçimlerin adalet ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemlerin yapılması ve yaptırılması, seçim süresince ve seçimden sonra seçimlerle ilgili bütün şikayet, itiraz ve yolsuzlukları incelenmesi, kesin karara bağlanması seçim yargısının görev ve yetkilerindedir. Seçim yargısı bu görevleri il çe seçim çevresi ve özellikle il seçim çevresi ile ülke düzeyinde yerine getirir.
- Seçim sonuçları hakkında kanunla tespit edilmiş şikayet ve itirazlar seçim kurullarına aşağıdan yukarı doğru yapılır.

Yüksek Seçim Kurulu-AY

- Anayasanın «*Seçimlerin genel yönetim ve denetimi*» başlıklı **79. maddesinde** seçimlerin, yargı organlarının genel yönetim ve denetimi altında yapılacağı, seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikayet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçim tutanaklarını kabul etme görevinin Yüksek Seçim Kuruluna ait olduğu, Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamayacağı, Yüksek Seçim Kurulunun ve diğer seçim kurullarının görev ve yetkileri kanunla düzenleneceği (**7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun**), Yüksek Seçim Kurulunun yedi asıl ve dört yedek üyeden oluştuğu, üyelerin altısının Yargıtay, beşinin Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından üye tamsayılarının salt çoğunluğunun gizli oyu ile seçileceği, bu üyelerin salt çoğunluk ve gizli oyla aralarından bir başkan ve bir başkanvekili seçecekleri, Yüksek Seçim Kuruluna Yargıtay ve Danıştaydan seçilmiş üyeler arasından ad çekme ile ikişer yedek üye ayrılacağı, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı ve Başkanvekilinin ad çekmeye girmeyeceği, Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunların halkoyuna sunulması, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi işlemlerinin genel yönetim ve denetimi de milletvekili seçimlerinde uygulanan hükümlere göre olacağı hükme bağlanmıştır.

Yüksek Seçim Kurulu-1

- Seçim Yargısı ve YSK başta seçim yargı mercileri 7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.
- Kanunda YSK'nın görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken bağımsız ve tarafsız bir kurum olduğu, hiçbir organ, makam, merci veya kişinin Kurula emir ve talimat veremeyeceği belirtilmiştir.
- YSK, yedi asıl ve dört yedek üyeden oluşur. YSK üyelerinin altısı Yargıtay, beşi Danıştay Genel Kurullarınca kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye tamsayılarının salt çoğunluğuyla seçilir.
- Üyelerin görev süresi altı yıldır. Süresi biten üye yeniden seçilebilir.
- Başkan ve Başkanvekili, Kurul üyeleri arasından gizli oyla ve üye tamsayısının salt çoğunluğuyla seçilir.
- Kurul, kararlarını salt çoğunlukla verir. Oyların eşitliği hâlinde Başkanın bulunduğu tarafın görüşü doğrultusunda karar verilmiş olur. Kurulun prensip kararları on beş gün içerisinde Resmî Gazete'de yayımlanır; seçime ilişkin diğer kararları ise Kurulun resmî internet sitesinde yayımlanır.

Yüksek Seçim Kurulu-2

- YSK'nın görev ve yetkileri şunlardır:
 - a) Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğüyle ilgili bütün işlemleri yapmak veya yaptırmak, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları incelemek ve kesin olarak karara bağlamak.
 - b) Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını kabul etmek.
 - c) Cumhurbaşkanı seçimi tutanaklarını kabul etmek ve seçilen Cumhurbaşkanı adına seçildiğine dair tutanak düzenlemek.
 - ç) Seçmen kütüğünün oluşturulması, güncellenmesi, yönetilmesi ve denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemek.
 - d) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin konular ile görev, yetki ve sorumluluk alanına giren hususlarda prensip kararları almak ve diğer düzenlemeleri yapmak.
 - e) Seçim sürecinde, seçmenlerin hak ve yükümlülükleri ile seçim iş ve işlemlerinin anlatılması amacıyla radyo ve televizyonlarda zorunlu yayın kapsamında yayınlanmak üzere tanıtım programları hazırlamak veya hazırlatmak.
 - f) Seçmen kütüğünün önemi ve düzenlenme yöntemleri ile seçmenlerin görev ve sorumlulukları hakkında tanıtım programlarıyla vatandaşları bilgilendirmek.
 - g) Engelli seçmenlerin oy kullanmalarını kolaylaştıracak her türlü tedbiri almak.
 - ğ) Yurt dışındaki seçmenlerin oy kullanmalarını kolaylaştıracak tedbirleri almak.
 - h) Görev alanıyla ilgili konularda yurt içinde ve yurt dışında bulunan kuruluşlarla iş birliği yapmak.
 - ı) Anayasa ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek.
- YSK teşkilatı, merkez ve taşra birimlerinden oluşur.
- Merkez teşkilatı; Seçmen Kütüğü Genel Müdürlüğü, Seçim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı ve Özel Kalem Müdürlüğünden oluşur.
- Taşra teşkilatı; ilçe ve yurt dışı ilçe seçim kurullarına bağlı seçim müdürlüklerinden oluşur. Kurul, gerekli görülen illerde, il seçim kuruluna bağlı seçim müdürlüğü kurabilir.

Yüksek Seçim Kurulu-3

YÜKSEK SEÇİM KURULU

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun seçim kurulları başlıklı 10 maddesine göre Ankara'da bir yüksek seçim kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerine konulacak her sandık için bir sandık kurulu bulunur. Yurt dışında bulunan vatandaşların oy kullanmalarıyla ilgili seçim işlerini yönetmek üzere Ankara İl Seçim Kuruluna bağlı Yurt Dışı İlçe Seçim Kurulu oluşturulur. İhtiyaç duyulması halinde birden fazla yurt dışı ilçe seçim kurulu teşkil edilebilir. İl merkezlerinde, ayrıca bir merkez ilçe seçim kurulu teşkil olunur. Son nüfus sayımına göre nüfusu 200.000'i aşan ilçelerde, köy ve mahalle sınırları (seçim bölgeleri) esas alınarak ve mümkün olduğu nispette nüfus sayısında eşitlik gözetilerek; birden fazla ilçe seçim kurulu teşkil edilir. İl belediyeleri ile ilçe belediyeleri dışında; ilçe dahilindeki (merkez ilçe dahil) diğer belediyeler; bölünme yapılmaksızın, mahalleleri ile birlikte bir bütün olarak ilçe seçim kurullarından birine bağlanır.

Yasanın 14. maddesinde YSK'nın görev ve yetkileri arasında

❖ İl ve ilçe seçim kurullarının teşekkülünü sağlamak, İl seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılacak itirazları, oy verme gününden önce ve itiraz konusunun gerektirdiği süratle, kesin karara bağlamak,

❖ Adaylığa ait itirazlar hakkında 298 sayılı Kanun ve özel kanunları gereğince kesin karar vermek,

❖ İl seçim kurullarınca, oy verme günü işlemleri hakkında verilmiş olan kararlara karşı yapılan itirazları derhal inceleyip kesin karara bağlamak,

❖ İl seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklara karşı yapılan itirazları inceleyip kesin karara bağlamak,

❖ Seçimlerden sonra, kendisine süresi içinde yapılan, seçimin sonucuna müessir olacak ve o çevre seçiminin veya seçilenlerden bir veya birkaçının tutanağının iptalini gerektirecek mahiyette itirazları, altkurullara yapılan itirazların silsilesine ve sürelerine uygunluğunu araştırmaksızın inceleyip kesin karara bağlamak

da sayılmıştır. Bunlar yargısal nitelikte görev ve yetkilerdir.

Yüksek Seçim Kurulu-4

İL SEÇİM KURULU

- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 15. maddesinde İl Seçim Kurulu düzenlenmiştir.
- İl seçim kurulu, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, il merkezinde görev yapan en kıdemli hâkimin başkanlığında merkez ilçe seçim kurulu başkanlarından sonra gelen en kıdemli iki üyeden oluşur. Kurulun, hâkimlerden iki de yedek üyesi vardır. Bu suretle kurulan il seçim kurulu iki yıl süre ile görev yapar. Hâkimlerin kıdemi, 24.2.1983 tarihli ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 15 inci maddesine göre belirlenir. Ancak, bu kıdemin belirlenmesinde, kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanlar diğerlerinden kıdemsiz sayılırlar.
- İl seçim kurulu başkanlığı ile asıl ve yedek üyeliklerini ve ilçe seçim kurulu başkanlığını yapacak olan hâkimlerden biri, herhangi bir sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi yapabilecek başka bir hâkim de bulunmazsa, o yerin bağlı olduğu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içerisinde bulunan ve görevinden ayrılmasında sakınca görülmeyen bir hâkime, merciince bu yetki verilir.
- Eksiklerin, ağır ceza çevresi içerisindeki hâkimlerden tamamlanmasına imkân bulunmayan hâllerde, bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki hâkimlerden biri, yukarıdaki usûle göre yetki verilerek gönderilir.
- Bu suretle kendisine yetki verilen hâkimin gelip görevine başlamasına kadar seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasından gizli oyla seçeceği bir üye yapar.
- İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri arasında ilçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyerek derhal karara bağlamak sayılmıştır. İl seçim kurulu kararları kesin değildir, YSK denetimine tabidir.

Yüksek Seçim Kurulu-5

İLÇE SEÇİM KURULU

- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun 18. maddesinde İlçe Seçim Kurulu düzenlenmiştir.
- İlçe seçim kurulu, iki yılda bir ocak ayının son haftasında, bir başkan ile altı asıl ve altı yedek üyeden kurulur ve iki yıl süre ile görev yapar. İlçedeki en kıdemli hâkim kurulun başkanıdır. Bu kurul asıl üyeleriyle toplanır. Bir asıl üyenin katılmadığı toplantıya, öncelikle o üyenin yedeği çağırılır.
- İl merkezlerinde kurulacak merkez ilçe seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek hâkimden sonra gelen en kıdemli hâkim başkanlık eder.
- Seçmen sayısı 25 000'i aşan ilçelerde seçim evrakının dağıtım ve toplanması sandık kurul başkanları ve en az bir üyenin eğitimi ile sandık kurullarından sonuçların alınması ve birleştirilerek bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna teslim görevini niyabeten yerine getirmek amacıyla geçici ilçe seçim kurulları oluşturulabilir. Bu kurullar bir başkanla altı üyeden oluşur. İl ve ilçe seçim kurullarında görev almış hâkimlerden sonra gelen en kıdemli hâkimler bu kurullara başkanlık eder. Kurulun iki üyesi kurul başkanınca kamu görevlileri arasından belirlenir. Dört üye ise dört yedeği ile birlikte 19 uncu madde esaslarına göre siyasî partilerden alınır. Bu kurulların çalışma usûl ve esasları, kurulacağı ilçeler ile sayısı ve görev süresi Yüksek Seçim Kurulu tarafından kararlaştırılır.
- Hâkimlerin kıdemi 2802 sayılı Kanunun 15 inci maddesine göre belirlenir. Ancak, bu kıdemin belirlenmesinde, kınama veya daha ağır disiplin cezası almış olanlar diğerlerinden kıdemsiz sayılırlar.
- Hakim olan başkanın aksine ilçe seçim kurulunun dört asıl ve dört yedek üyesi siyasi partilerden alınır. Dolayısı ile ilçe seçim kurulu tam bir yargı mercii değildir.
- İlçe seçim kurulunun görev ve yetkileri arasında sandık kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları inceliyerek karara bağlamak da bulunur. Ancak bu kararlar kesin değildir İl Seçim Kurulunun denetimine tabidir.

HESAP YARGISI

Hesap Yargısı

- Bütçe kanunları, gelir ve gider kanunları, personel ve kadro kanunları, teşkilat kanunları ve mali usul kanunlarında (*kısaca mali kanunlar!*) düzenlenen hususlarla ilgili olup, diğer yargı yerlerinin yetki alanına girmeyen konularda yapılan yargılama faaliyetleri bütünü mali yargı adını alır. Mali yargının gelir tarafında vergi yargısı (idari yargı); gider tarafında ise hesap yargısı (Sayıştay) bulunur.
- Mali yargının bir alt dalı olarak hesap yargısı, özellikle kamu giderleri ile ilgili olarak sorumluların hesap ve işlemlerini yargılamak ve kesin hükme bağlamak yetkisine sahip Sayıştay tarafından yerine getirilen bir yargısal faaliyet ve görevdir.

Sayıştay-AY

- Sayıştay, Anayasanın 160. maddesinde düzenlenmiştir.
- Sayıştay, merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevli bir yargı merciidir.
- Sayıştayın kesin hükümleri hakkında ilgililer yazılı bildirim tarihinden itibaren onbeş gün içinde bir kereye mahsus olmak üzere karar düzeltilmesi isteminde bulunabilirler. Bu kararlar dolayısıyla idari yargı yoluna başvurulamaz.
- Vergi, benzeri mali yükümlülükler ve ödevler hakkında Danıştay ile Sayıştay kararları arasındaki uyuşmazlıklarda Danıştay kararları esas alınır.
- Mahallî idarelerin hesap ve işlemlerinin denetimi ve kesin hükme bağlanması Sayıştay tarafından yapılır.
- Sayıştayın kuruluşu, işleyişi, denetim usulleri, mensuplarının nitelikleri, atanmaları, dev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri ve diğer özlük işleri, Başkan ve üyelerinin teminatı kanunla (6085 sayılı Sayıştay Kanunu) düzenlenir.

Sayıştay-Bir Yargı Mercii Olma

- Sayıştay her ne kadar Anayasada yüksek mahkemeler başlığı altında düzenlenmemiş olsa da sayıştayı düzenleyen hüküm Anayasanın «cumhuriyetin temel organları» başlıklı üçüncü kısmında «yargı» başlıklı üçüncü bölümde düzenlenmiş olduğundan bir yargı mercii konumundadır. Ayrıca 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 23. maddesinde **“Sayıştay Daireleri”** nin birer **“hesap mahkemesi”** olduğu belirtilmiştir. Yine Anayasa Mahkemesi kararlarında Sayıştay dairelerinin mahkeme niteliğinde olduğunu karara bağlanmıştır. AYM'nin 28.02.2013 tarih ve E.2011/21, K.2013/36 sayılı kararında da, Sayıştay'ın, **“sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlama yönünden yargısal bir faaliyet gerçekleştirdiği, bu çerçevede verdiği kararların maddi anlamda kesin hüküm teşkil eden yargı kararları niteliğinde olduğu, bu kararlara karşı yargı organları dahil hiçbir makam ve merciye başvurma olanağının bulunmadığı ve yargısal sonuçlu kararlar veren bir hesap mahkemesi olduğu”** kabul edilmiştir.
- Sayıştay Kanununa göre Sayıştay'ın iki temel görevi bulunmaktadır. Birincisi, Sayıştay Kamu Kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemektedir. İkincisi, Sayıştay sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamaktadır. Sayıştay birinci görevi ile bir Yüksek Denetim Kurumu, ikinci görevi ile de bir hesap yargısı olarak yapılandırılmıştır.

Ders sonu

